

Jugoistočna Evropa (JIE) preplavljena je projektima hidroelektrana i postoji ogroman potencijal za štetu u životnoj sredini regiona sa ubitačnom kombinacijom poslednjih divljih reka u Evropi, rasprostranjene korupcije i neadekvatne zaštite prirode. Istovremeno istraživanja pokazuju da je veliki broj planiranih ili projekata koji se realizuju baš u zaštićenim regijama. U Srbiji su od 88 projekata hidroelektrana obuhvaćenih istraživanjem mreže Benkvoč, 57 “grinfild” projekti od kojih je 34 u zaštićenim zonama.

Cilj istraživanja “Finansiranje hidroenergije u zaštićenim područjima u Jugoistočnoj Evropi” jeste da se u meri u kojoj je to moguće otkriju glavni igrači u finansiranju projekata hidroelektrana u regionu, kako izvan, tako i u zaštićenim zonama.

Na osnovu uvida u 1.829 projekata, u regionu su identifikovane 1.355 “grinfild” elektrane koje su ili planirane ili su počele da rade od 2005. “Grinfild” (greenfield) elektranama se smatraju nove hidrocentrale izgrađene ili planirane na lokacijama na kojima ih pre nije bilo. Od toga broja, 200 radi a 113 se gradi.

Uz štetu koja je već napravljena, još ima vremena da se spreči veća šteta jer su 994 projekta ili planirana ili potencijalna.

Kako se upozorava, pravi broj je još veći, s obzirom na stotine planiranih elektrana u Srbiji koje nisu mogle da budu uključene u istraživanje zbog nedostupnih podataka, posebno zbog činjenice da se nacionalni katastar malih elektrana trenutno revidira.

U 989 od 1.355 “grinfild” projekata kompanija koja ga sprovodi je identifikovana a 343 od tih projekata su u zaštićenim zonama. Među kompanijama su i velike državne firme i mala lokalna preduzeća i većinu sprovode domaće kompanije.

Navodi se i da je u Crnoj Gori vidljivo prisustvo kompanija koje su u vlasništvu ljudi iz krugova bliskih vlasti.

U projektima u regionu sa stranim investitorima, najčešće je prisustvo austrijskih, italijanskih, nemačkih i norveških ulagača, pokazalo je istraživanje Benkvoča CEE (CEE Bankwatch Network), mreže za praćenje aktivnosti međunarodnih finansijskih institucija. Navode se i primeri dve austrijske kompanije. Enerdži istočna Evropa hidroenergija uključena je u barem 27 projekata od kojih je 11 u zaštićenim zonama a Kelag grupa je u 13 projekata od kojih devet u zaštićenim regijama.

Za 142 projekta istraživači su utvrdili finansijski izvor i Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) je najznačajniji igrač sa 51 “grinfild” elektranom i podrškom od 240 miliona evra. Po visini sredstava se izdvaja Evropska investiciona banka (EIB) sa 437 miliona evra za pet elektrana. EIB je obezbedio i 22 miliona evra za najmanje 19 malih i mini hidroelektrana preko komercijalnih banaka u regionu JIE.

Ni EBRD, ni EIB, nisu želeli da kažu o kojim je projektima reč, navodeći kao razlog

poverljivost koju traže klijenti.

Međunarodna finansijska korporacija, afilijacija Svetske banke, podržala je 22 “grinfild” projekta hidroelektrana, direktno ili indirektno.

Pri tome je najmanje 30 projekata koje su podržale multilateralne razvojne banke upravo u zaštićenim zonama ili direktno utiču na te zone.

Identifikovani su i projekti sa komercijalnim bankama, kao i nemačke KfW i norveške GIEK. Kako se ističe, Evropska unija trebalo bi da “odigra svoju ulogu” u obelodanjivanju finansijskih izvora za igradnju hidroelektrana u JIE.

Unija, uz bolji nadzor svojih finansijskih institucija (EIB i EBRD) i bolju regulaciju rada kompanija iz EU u zemljama van EU, treba aktivnije da podstiče usvajanje zakonodavstva EU o zaštiti prirode i vode u zemljama u procesu pristupanja EU i članicama Energetske zajednice.

Ako se ne spreče ekološki problemi koje u zemljama JIE prouzrokuju hidroelektrane, ceo sektor obnovljive energije pretrpeće veliku štetu, upozorava se u izveštaju.

Srbija

Uz napomenu da izveštajem nije obuhvaćena većina novih projekata u Srbiji, navodi se da su od 88 obuhvaćenih 57 “grinfild” od kojih je 34 u zaštićenim zonama.

Od “grinfild” projekata, pet je počelo da radi u poslednjih deset godina, tri su u izgradnji a 46 su planirani ili potencijalni, pri čemu je za tri situacija nejasna.

Nosioci projekata identifikovani su u 35 “grinfild” projekata od kojih se deset odnosi na kaskade hidroelektrana na Ibru koje realizuje preduzeće Ibarske hidroelektrane. Ta kompanija je 51% u vlasništvu italijanske SECI Energije a 49% Elektroprivrede Srbije (EPS). Uprkos nizu političkih sporazuma između Srbije, Italije i zapadnobalkanskih zemalja od pre nekoliko godina, koji su predstavljani kao velika prilika za zaradu izvozom struje po veoma visokim cenama, do sada se sa tim nije mnogo napredovalo.

Još jedan projekat sa italijanskim učešćem je onaj sa kompanijom Lusic i partneri (Lusic and Partners) o izgradnji Kolovrata i još pet hidrocentrala na Limu.

Vredna pomena je i kompanija REW registrovana na Britanskim devičanskim ostrvima, inače u vlasništvu kanadske korporacije Rezervoar kapital (RCC) koja je angažovana i na projektu Čehotina u BiH i još jednom na Limu u Crnoj Gori.

I, za razliku od projekta na Limu u Crnoj Gori, ta kompanija, koja inače više radi u rudničkom sektoru nego na hidroelektranama, u Srbiji nije oklevala sa projektom i nije se obazirala na otpor izgradnji na lokalnu, niti na činjenicu da je sud ponišio njenu ekološku dozvolu.

Kako se navodi u izveštaju, finansije za “grinfild” projekte utvrđene su za 14 projekata od

kojih je pet dobilo sredstva EBRD i nijedan nije u zaštićenim oblastima. Takođe se četiri manja projekta finansiraju kreditima komercijalnih banaka a ostali vlastitim sredstvima nosilaca projekata.

Izveštaj "Finansiranje hidroenergije u zaštićenim područjima u Jugoistočnoj Evropi" deo je kampanje "Sačuvajmo plavo srce Evrope" koju su organizovali Juronejtur (EuroNatur) i Rivervoč (Riverwatch).

izvor: euractiv.rs